

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

УДК 502.7:657.631.6

Олена ВОРОНОВСЬКА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Таврійський державний агротехнологічний університет

ФАКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Визначена внутрішня сутність фактів екологічної діяльності та обґрунтована їх оцінка згідно з позиціями фізичної економії.

Ключові слова: бухгалтерський облік, екологія, біоенергетичні активи, фізична економія.

Рішення про перетворення будь-якого виду діяльності в екологічно безпечне, було закріплене в матеріалах Всесвітнього саміту ООН у Ріо-де-Жанейро в 1992 році, і це в свою чергу вимагає створення адекватних функцій управління екологічною діяльністю. Бухгалтерський облік дозволяє описати господарську діяльність та її результати, але виникає проблема її «екологічної» адекватності. За оцінками експертів ООН сільське господарство визнане найбезпечнішим видом людської діяльності.

Екологічна значима діяльність є частиною господарської діяльності, яка тією чи іншою мірою здійснюється суб'єктами господарської діяльності. Традиційний облік в існуючій практиці сільськогосподарських підприємств не систематизує екологічну інформацію, вона розчиняється в загальних економічних показниках діяльності. Носієм інформації про факт екологічної діяльності повинен бути документ згідно з принципом реєстрації. Факти екологічної діяльності повинні враховуватись в бухгалтерському обліку відповідно до засад фізичної економії.

Роботи українських вчених: В. Вернадського, В. Жука, Г. Кірейцева, С. Подолинського, М. Руденка, В. Шевчука спрямовані на формування вітчизняної наукової школи з дослідження екологічних аспектів сільськогосподарської діяльності.

Зарубіжні вчені, які вперше наголошували на важливості облікового забезпечення сільськогосподарського виробництва як єдиної, унікальної у взаємодії з природою галузі економіки, – Ф. Кене, В. Леонтьєв, І. Хітіями.

Але, рівень теоретичних досліджень щодо фізіократичного бачення фактів екологічної діяльності, як предмету бухгалтерського обліку, відстає від потреб практики господарювання згідно з принципами сталого розвитку та потребує подальшого розвитку.

Метою статті є визначення суті поняття «факту екологічної діяльності» з позицій фізичної економії та його відображення в обліку для надання повної інформації щодо діяльності сільськогосподарських підприємств зацікавленим особам.

Феномен екологічної діяльності сьогодні стає однією з значимих та актуальних експлікацій загальної теорії діяльності. Вважається, що цей термін запропонував у 1986 р. А. Урсул, в якому відображається матеріальна діяльність людей зі збереження та поліпшення

навколишнього середовища, екологізації виробництва та створення екологічного виробництва тощо [6, с. 41].

Екологічна діяльність уміщує всі види та форми діяльності людей, які пов'язані з раціональним рішенням екологічних проблем, екологізації суспільного виробництва та всієї соціальної діяльності.

Праця людини в аграрному секторі економіки суттєво відрізняється від неї у інших сферах. Згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи»: «Сільськогосподарська діяльність – процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів». Біологічні перетворення – процес якісних і кількісних змін біологічних активів. Під біологічними активами слід розуміти тварину або рослину, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди [3].

Згідно з концепцією ноосфери В. І. Вернадського, життєздатність біосфери цілком і остаточно залежить від людини та її господарювання. Враховуючи сучасні тенденції речовинно-енергетичного обміну людської цивілізації з біосферою, цей обмін у загальнопланетарному масштабі є від'ємним [2].

Всі біологічні процеси в житті рослин і тварин, їх зростання, дозрівання і загибель, протікають під впливом сил природи без прямої участі людини. Але, водночас остання може впливати на ці процеси, спрямовуючи їх у певне русло та використовуючи у власних інтересах. Зміст такої діяльності визначається на основі аналізу мети, засобів та результату.

Бухгалтерський облік як комплекс наукових категорій, дозволяє виявити та оцінити суть практичної діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта.

Протягом усього історичного періоду бухгалтери вирішували три завдання:

- зробити облік максимально інформаційним та точним;
- добитися простоти та дешевизни;
- отримати своєчасну інформацію про факти господарського життя.

Але ці завдання значною мірою взаємно виключають один одного, тому облік ніколи не був вичерпано інформативним, достатньо точним, загальнодоступним і дійсно дешевим та сучасним. Ця несумісність особливо гостро стоїть сьогодні в сільськогосподарській діяльності.

В Україні власником сільськогосподарських угідь є, як

правило, фізичні особи, а розпорядниками – юридичні. Останні орендують приватні земельні ділянки в цілях отримання максимального прибутку без урахування екологічних вимог, безвідповідально їх виснажують. А самі селяни як орендодавці не мають інформаційного інструменту щодо захисту своїх інтересів, збереження якісного стану своєї власності.

Заме на це наголошує В. М. Жук: «...зараз зберігається негативна тенденція до погіршення стану земель, що також посилює роль бухгалтерського обліку як одного із засобів інформаційного забезпечення та контролю, створення передумов успішного досягнення цілей (кадастрового обліку) земельної реформи» [1, с. 328]. Але з позиції облікових стандартів, земля не є біологічним

активом.

Рослина і тварина як біологічні активи і одночасно засоби сільськогосподарського виробництва функціонують під впливом поведінки людини, біологічних законів та законів мікробіологічного середовища землі, води, повітря, «власного» бактеріального світу. Таке середовище є всепроникним і в аграрній економіці може розглядатися як екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні) чинники сільськогосподарського виробництва. Необхідно синтезувати «інтереси» довкілля та економіки, сконцентрувати свою увагу на їх розвитку в просторі і часі.

Саме на цьому наголошував Я. В. Соколов:

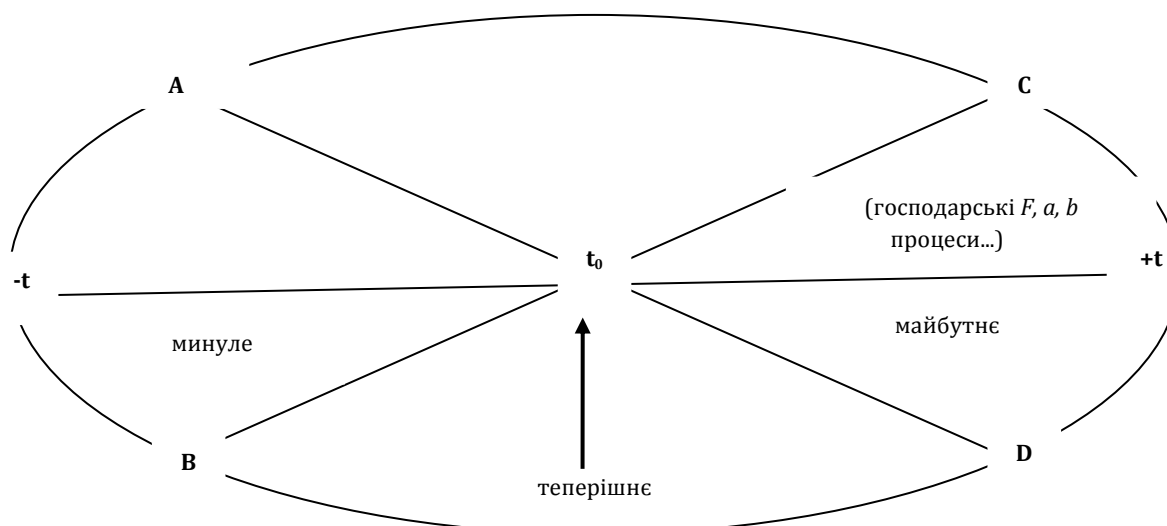

Рис. 1. Відображення господарських процесів у часі [4].

«...елементарний факт не існує в безповітряному просторі – це одна із «піщинок» в потужному потоці господарського процесу, який безупинно розвивається у часі» [4].

Отже, господарська діяльність є спрямованою на здійснення переходу з минулого в майбутнє, вона відриває людину від буття «тут» і «зараз». Така діяльність, з одного боку, допомогла людині в освоєнні природи, а з іншого, перетворила її на заручника створеного нею світу, призвела до екологічної кризи (рис. 1).

Центральним моментом є поняття «тепер» (t_0), яке відділяє здійснені факти від очікуваних. «Тепер» – початок часових координат, ми можемо його доволіно переносити у майбутнє та практично не можемо перемістити у минуле, але очікуваний факт може бути змінений.

Лінія $-t - +t$ уявляє спрямований потік фактів господарського життя – F , на які розкладаються господарські процеси. At_0B відображає H – область можливостей, які були в минулому при здійсненні господарських операцій, площа Ct_0D – теж саме, але в майбутньому. Ентропія (H) у момент здійснення операцій (t_0) дорівнює нулю, але вона стрімко збільшується при підрахунку можливих варіантів у майбутньому. Ентропія таким чином розкриває математичну сутність потенціальності F , яка лежить в основі майже усіх рішень, які ми приймаємо. Тому головне завдання бухгалтера мінімізувати ризик при прийнятті рішень.

Земля, рослина, тварина та людина постійно перебувають під впливом дії біологічних законів їх

існування та продукування, а також законів поведінки і розвитку відповідних мікроорганізмів.

Отже, враховуючи сказане, потрібно змінити погляд на сутність біологічних активів, на їх структуру і динаміку, на структурно-функціональний та системно-функціональний аспект їх буття, на проблему їх природного (у свідомості людини) та штучного (на зовнішніх матеріальних носіях інформації) відображення, розроблення та використання методів їх вимірювання, фінансової та нефінансової оцінки. Це у свою чергу, вимагає створення нової методології їх обліку, оцінки інтегрованої екологічної та соціально-економічної результативності використання їх людиною.

Адже зрозуміло, що для успішного вирішення цих проблем треба мати теоретичне підґрунтя, яке б дало змогу синтезувати «інтереси» довкілля та економіки. Теоретична економіка мусить сконцентрувати свою увагу на розвитку в просторі і часі. Щоб зрозуміти будь-який факт значить, необхідно зрозуміти його структуру.

Сьогодні структура фактів сільськогосподарської діяльності розкриває тільки фінансовий та юридично-правовий бік, а екологічний зміст фактів залишається поза увагою. Саме фізіократичне бачення фактів господарювання дозволяє виокремити в обліку та оцінити відновлювальні біоенергетичні активи (землі сільськогосподарського призначення, незавершене виробництво в рослинництві, органічні добрива, насіння, корми, готова продукція від сільськогосподарської діяльності).

Екологічна діяльність – природокористування, яке спрямоване на перетворення, охорону і поліпшення природного середовища, на пізнання законів існування і

розвитку природних екосистем. Але факти екологічної діяльності не фіксуються згідно з їх сутністю, тільки лише згідно з юридичною формою. Відображення фактів екологічної діяльності повинні будуватися за новим методологічним підходом. Сутність його повинна відповідати фізичним законам, що запобігало б ігноруванню домінуючої ролі екологічної системи в сільськогосподарському виробництві. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на інтеграцію економічних та енергетичних оцінок фактів екологічної діяльності.

Список літератури

1. Жук, В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки [Текст] / В. М. Жук . – К. : ІАЕ, 2009. – 648 с.
2. Кенз, Ф. Физиократы. Избранные экономические произведения [Текст] / Ф. Кенз, А. Р. Ж. Тюрго, П. С. Дюпон де Немур ; пер. с франц., англ., нем. – М. : Эксмо, 2008. – 1199 с.
3. Біологічні активи [Електронний ресурс] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 р. № 790. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1456-05>.
4. Соколов, Я. В. Бухгалтерский учет : от истоков до наших дней [Текст] : учеб. пособие для студ. экон. спец. вузов / Я. В. Соколов. – М. : Аудит, 1996. – 638 с.
5. Шевчук, В. О. Українська наукова школа фізичної економії : світовий вимір та цивілізаційна перспектива : [Електронний ресурс] / В. О. Шевчук. – Режим доступу : http://sasaaa2004.narod.ru/Shevchuk_stattia.htm
6. Урсул, А. Д. Космонавтика и социальная деятельность [Текст] / А. Д. Урсул, А. И. Дронов. – Кишинев, 1985. – 239 с.

РЕЗЮМЕ

Вороновска Елена

Факты экологической деятельности как предмет бухгалтерского учета

Определена внутренняя сущность фактов экологической деятельности и обоснована их оценка согласно позициям физической экономики.

RESUME

Voronovska Olena

Facts of ecological activity as article of accounting

Internal essence of facts of ecological activity is certain and their estimation is grounded in obedience to positions of physical economy.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2010 р.